

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

12 май 2022 година *

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси — Компетентност, приложимо право, признаване и изпълнение на съдебни решения по въпроси, свързани със задължения за издръжка — Определяне на приложимото право — Хагски протокол за приложимото право към задълженията за издръжка — Член 3 — Обичайно място на пребиваване на кредитора — Момент, към който се определя обичайното място на пребиваване — Неправомерно задържане на дете“

По дело C-644/20

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Sąd Okręgowy w Poznaniu (Окръжен съд Познан, Полша) с акт от 10 ноември 2020 г., постъпил в Съда на 26 ноември 2020 г., в рамките на производство по дело

W. J.

срещу

L. J. и J. J., представлявани от законния си представител A. P.,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: С. Lycourgos, председател на състава, S. Rodin, J.-C. Bonichot, L. S. Rossi (докладчик) и O. Spineanu-Matei, съдии,

генерален адвокат: A. M. Collins,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за полското правителство, от B. Majczyna,
- за френското правителство, от A. Daniel и A. L. Desjonquères,
- за Европейската комисия, от D. Milanowska, M. Wilderspin и W. Wils,

* Език на производството: полски.

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 3 от Хагския протокол от 23 ноември 2007 година за приложимото право към задълженията за издръжка, одобрен от името на Европейската общност с Решение 2009/941/ЕО на Съвета от 30 ноември 2009 г. (ОВ L 331, 2009 г., стр. 17, наричан по-нататък „Хагският протокол“).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между W. J., от една страна, и L. J. и J. J. — неговите две непълнолетни деца, представявани по закон от майка им — A. P., от друга страна, относно заплащането на издръжка от W. J.

Правна уредба

Хагската конвенция от 1980 г.

- 3 Член 12, първа и втора алинея от Конвенцията за гражданските аспекти на международното отвлечение на деца, сключена в Хага на 25 октомври 1980 г. (наричана по-нататък „Хагската конвенция от 1980 г.“), гласи:

„Когато детето е било [неправомерно отведено] или задържано по смисъла на чл. 3 и от датата на подаване на молбата пред съдебния или административния орган на договарящата държава, в която се намира детето, е изтекъл период от време, по-малък от една година от датата на [неправомерното отвеждане] или задържане, съответният орган разпорежда незабавното връщане на детето.

Съдебният или административният орган, дори ако е сезиран след изтичане на периода от една година, посочен в предходната алинея, следва да разпореди връщането на детето, освен ако не се установи, че то се е приспособило към новата си среда“.

- 4 Член 13 от Хагската конвенция от 1980 г. предвижда:

„Независимо от разпоредбите на предходния член съдебният или административният орган на замолената държава не е задължен да разпореди връщането на детето, ако лицето, институцията или [органът], които се противопоставят на неговото връщане, установят, че:

а) лицето, институцията или [органът], натоварени с грижата за детето, не са упражнявали ефективно родителските права по време на [отвеждането] или задържането или са дали своето съгласие, или впоследствие са приели [отвеждането] или задържането; или

б) съществува сериозна опасност връщането на детето, да го изложи на заплахата от психическо или физическо увреждане или по всякакъв друг начин да го постави в неблагоприятна ситуация.

Съдебният или административният орган може също да откаже да разпореди връщането на детето, ако установи, че детето се противопоставя на връщането и е достигнало възраст и степен на зрялост, при които е уместно да се вземе под внимание и неговото мнение.

При преценка на обстоятелствата, посочени в този член, съдебните или административните органи следва да вземат под внимание информацията за социалното положение на детето, предоставена от централния орган или от друг компетентен орган [на държавата] по обичайното местопребиваване на детето“.

Правото на Съюза

Регламент (ЕО) № 4/2009

- 5 Член 5 („Компетентност, основана на явяване на ответника“) от Регламент (ЕО) № 4/2009 на Съвета от 18 декември 2008 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка (ОВ L 7, 2009 г., стр. 1), гласи:

„Освен в случаите, когато компетентността произтича от други разпоредби на настоящия регламент, компетентен е съдът на държава членка, пред който се явява ответникът. Това правило не се прилага, ако ответникът се явява, за да оспори компетентността на съда“.

- 6 Член 15 от този регламент предвижда:

„Приложимото право към задълженията за издръжка се определя в съответствие с Хагския протокол [...] в държавите членки, обвързани от този правен инструмент“.

Решение № 2009/941/ЕО

- 7 Съображения 3 и 11 от Решение 2009/941/ЕО на Съвета от 30 ноември 2009 година за сключване от Европейската общност на Хагския протокол от 23 ноември 2007 г. за приложимото право към задължения за издръжка (ОВ L 331, 2009 г., стр. 17) гласят:

„(3) [Хагският протокол] допринася съществено за гарантирането на по-голяма правна сигурност и предсказуемост за кредитори и длъжници по вземания, произтичащи от задължения за издръжка. Прилагането на единни норми за определяне на приложимото право ще позволи свободното движение на съдебните решения за задължения за издръжка в Общността без никаква форма на контрол в държавата членка, в която се иска изпълнение.

[...]

- (11) В съответствие с членове 1 и 2 от Протокола относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия [по отношение на пространството на свобода сигурност и правосъдие], приложен към Договора за Европейския съюз и към Договора за създаване на Европейската общност, Обединеното кралство [Великобритания и Северна Ирландия] не участва в приемането на настоящото решение, не е обвързано с него, нито с неговото прилагане“.

Хагският протокол

- 8 Член 1, параграф 1 от Хагския протокол предвижда:
„Настоящият протокол определя приложимото право към задълженията за издръжка, които възникват от семейни отношения, родство, брак или сватовство, включително задължението за издръжка на дете, независимо от семейното положение на родителите“.
- 9 Член 2 от този протокол, озаглавен „Универсално приложение“, гласи:
„Настоящият протокол се прилага дори и ако приложимото право е правото на недоговаряща страна“.
- 10 Член 3 от посочения протокол, озаглавен „Обща норма за приложимо право“, гласи:
„1. „Задълженията за издръжка се уреждат от правото на държавата по обичайното място на пребиваване на кредитора, освен ако в настоящия протокол е предвидено друго.
2. При промяна на обичайното място на пребиваване на кредитора от момента на настъпване на промяната се прилага правото на държавата по новото обичайно място на пребиваване на кредитора“.
- 11 Съгласно член 4 от Хагския протокол, озаглавен „Специални норми в полза на някои кредитори“:
„1. Следните разпоредби се прилагат към задълженията за издръжка на:
а) родители спрямо техните деца;
[...]
2. Ако по силата на определеното в член 3 право кредиторът не може да получи издръжка от длъжника, се прилага правото на сезирания съд.
[...]
4. Когато по силата на правото, определено в член 3 и параграфи 2 и 3 от настоящия член, кредиторът не може да получи издръжка от длъжника, се прилага правото на държавата по общото им гражданство, ако такова е налице“.

Регламент (ЕО) № 2201/2003

- 12 В член 1, параграф 3, буква д) от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000 (ОВ L 338, 2003 г., стр. 1), се посочва, че този регламент не се прилага за задълженията за издръжка.
- 13 Раздел 2, озаглавен „Родителска отговорност“, от глава II, озаглавена „Компетентност“, включва членове 8—15.

14 Член 8 от посочения регламент, озаглавен „Обща компетентност“, гласи:

„1. Съдилищата на държава членка са компетентни по делата, свързани с родителската отговорност за детето, ако детето има обичайно местопребиваване в тази държава членка по времето, когато съдът е сезиран.

2. Параграф 1 се прилага при спазването на условията на членове 9, 10 и 12“.

15 Член 10 от Регламент № 2201/2003 гласи:

„В случай на неправомерно отвеждане или задържане на дете, съдилищата на държавата членка, в която детето е имало обичайно местопребиваване непосредствено преди неправомерното отвеждане или задържане, запазват своята компетентност докато детето придобие обичайно пребиваване в друга държава членка и:

а) всяко лице, институция или орган, който има право на упражняване на родителски права, мълчаливо е приело отвеждането или задържането;

или

б) детето е отседало в тази друга държава членка за срок от поне една година след като лицето, институцията или друг орган, който има право на упражняване на родителски права, е знаело или е трябвало да знае къде се намира детето и детето се установило в своята нова среда и поне едно от следните условия е изпълнено:

i) в рамките на една година след като носителят на правото на упражняване на родителски права е знаел или е трябвало да знае къде се намира детето, не е депозирал искане за завръщането му пред компетентните органи на държавата членка, където детето е било отведено или задържано;

ii) искането за завръщане, депозирано от носителя на правото на упражняване на родителски права, е било оттеглено или ново искане не е било подадено в срока, определен по i);

iii) делото пред съда на държавата членка, където детето обичайно е живяло непосредствено преди неправомерното отвеждане или задържане, е прекратено по силата на член 11, параграф 7;

iv) решение относно упражняването на родителските права, което не съдържа завръщането на детето, е било издадено от съдилищата на държавата членка, където детето е имало обичайното местопребиваване непосредствено преди неправомерното отвеждане или задържане“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

16 А. Р. и W. J., полски граждани, които пребивават и работят в Обединеното кралство поне от 2012 г., имат две деца — L. J. и J. J., родени съответно през юни 2015 г. и май 2017 г. в Обединеното кралство. Двете деца имат полско и британско гражданство.

17 През есента на 2017 г. А. Р. и дъщеря ѝ, L. J., пътуват до Полша, където трябва да останат до 7 октомври 2017 г., поради изтичането на срока на валидност на личната карта на А. Р. По време на този престой А. Р. уведомява W. J., че възнамерява да остане по-дълго в Полша, с което последният се съгласява. А. Р. се връща в Обединеното кралство на 7 октомври 2017 г., откъдето отпътува обратно на следващия ден, като взема със себе си и

сина си, J. J. Няколко дни по-късно А. Р. уведомява W. J., че възнамерява да остане за постоянно в Полша с L. J. и J. J. (наричани по-нататък „децата“), за което обаче W. J. не дава съгласие.

- 18 От предоставената от запитващата юрисдикция информация е видно, че през април 2019 г. децата живеят в полско населено място с А. Р., както и с техните баба и дядо, техния чичо и тяхна братовчедка, също непълнолетна, че L. J. посещава предучилищно заведение, а А. Р. се грижи за J. J., който поради здравословното си състояние, което изисква периодични хоспитализации, е под наблюдението и на медицински структури. Запитващата юрисдикция посочва също, че в Полша А. Р. получава социални помощи по силата на това, че упражнява родителски права над децата.
- 19 На основание на Хагската конвенция от 1980 г. W. J. подава до британския централен орган молба за връщане на децата.
- 20 На 3 януари 2018 г. молбата е препратена на компетентния Sąd Rejonowy (Районен съд, Полша), който я отхвърля с определение от 26 февруари 2018 г.
- 21 На 7 ноември 2018 г. децата, представлявани от А. Р., предявяват пред Sąd Rejonowy w pile (Районен съд Пила, Полша) иск за заплащане на месечна издръжка срещу W. J., който се конституира като страна по делото, без да повдига възражение за липса на компетентност.
- 22 С решение от 11 април 2019 г. този съд осъжда W. J. да плаща на всяко от децата месечна издръжка, считано от 7 ноември 2018 г., съгласно полското законодателство.
- 23 W.J. обжалва както определението от 26 февруари 2018 г., споменато в точка 20 от настоящото решение, така и решението от 11 април 2019 г., споменато в предходната точка от настоящото решение.
- 24 С определение от 24 май 2019 г. компетентният Sąd Okręgowy (Окръжен съд, Полша), сезиран с въззивна жалба срещу определението от 26 февруари 2018 г., разпорежда на А. Р. да предаде децата на W. J. най-късно до 26 юни 2019 г., с мотива че децата са били задържани неправомерно в Полша, че обичайното им място на пребиваване непосредствено преди задържането им е било в Обединеното кралство и че не е съществувала сериозна опасност връщането им в тази държава да ги изложи на заплахата от физическо или психическо увреждане или по всякакъв друг начин да ги постави в неблагоприятна ситуация по смисъла на член 13, параграф 1, буква б) от Хагската конвенция от 1980 г.
- 25 В подкрепа на подадената пред запитващата юрисдикция, Sąd Okręgowy w Poznaniu (Окръжен съд Познан, Полша), въззивна жалба срещу решението от 11 април 2019 г., споменато в точка 22 от настоящото решение, W. J. изтъква основание, изведено от грешка в преценката на фактите, тъй като не е било взето предвид споменатото в предходната точка на настоящото решение определение от 24 май 2019 г., с което на А. Р. е било разпоредено да предаде децата на баща им най-късно до 26 юни 2019 г., което правело неоснователно възлагането на задължение за издръжка на последния.
- 26 В акта за преюдициално запитване запитващата юрисдикция посочва, на първо място, че определението от 24 май 2019 г. е влязло в сила и че изпълнението му изисква децата да бъдат върнати в Обединеното кралство, тъй като обичайното място на пребиваване на

W. J. все още е на територията на тази държава. А. Р. обаче не предава децата на W. J. в определения срок, а до датата на отправяне на преюдициалното запитване издирването им не дава резултат.

- 27 На второ място, запитващата юрисдикция подчертава, че полските съдилища са компетентни по силата на член 5 от Регламент № 4/2009, нещо, което не се оспорва от W. J., който не повдига възражение за липса на компетентност.
- 28 На трето място, запитващата юрисдикция уточнява, че тя трябва да определи приложимото право към разглежданото задължение за издръжка.
- 29 В това отношение запитващата юрисдикция подчертава, че полският закон — въз основа на който Sąd Rejonowy w pile (Районен съд Пила) е постановил решението си — би бил приложим само в случай че въпреки неправомерното им задържане в Полша и съдебното решение, с което се разпорежда връщането им в Обединеното кралство, децата са придобили обичайно място на пребиваване в Полша след пристигането им през 2017 г., което щяло да обоснове определянето на приложимото право въз основа на член 3, параграф 2 от Хагския протокол, като според запитващата юрисдикция другите критерии за привръзка с полското право са изключени.
- 30 При това положение запитващата юрисдикция иска да установи дали тази разпоредба не трябва да се тълкува в светлината на член 10 от Регламент № 2201/2003, който по принцип не допуска съдебната компетентност в областта на родителската отговорност да бъде прехвърлена към държавата членка, в която е новото обичайно място на пребиваване на детето, ако то е отведено или задържано неправомерно в тази държава членка.
- 31 Ако обаче се приеме, че децата не могат да придобият ново обичайно място на пребиваване в държавата, в която са задържани неправомерно, съгласно член 3, параграф 1 от Хагския протокол приложимото право към задължението за издръжка, предмет на главното производство, щяло да бъде правото на Обединеното кралство като право на държавата, в която тези деца са запазили обичайното си място на пребиваване.
- 32 Запитващата юрисдикция отбелязва обаче, че за разлика от Регламент № 2201/2003 нито Регламент № 4/2009, нито Хагският протокол съдържат специални правила, които да определят връзките между обичайното място на пребиваване, от една страна, и съответно съдебната компетентност в областта на задълженията за издръжка и приложимото в тази област право, от друга страна, когато кредиторът по вземане за издръжка е дете, неправомерно задържано в държава членка. Тази констатация позволявала да се заключи, че съгласно член 3, параграф 2 от Хагския протокол неправомерното задържане на дете на територията на държава членка не оказва влияние върху придобиването от детето на обичайно място на пребиваване в тази държава, поради което правото на тази държава членка, като право по новото обичайно място на пребиваване, може да стане приложимо към задължението за издръжка от момента на промяната на мястото на пребиваване.

- 33 При тези обстоятелства Sąd Okręgowy w Poznaniu (Окръжен съд Познан) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Следва ли член 3, параграфи 1 и 2 от Хагския протокол [...] да се тълкува в смисъл, че кредитор [по вземане за издръжка], който е дете, може да придобие ново обичайно място на пребиваване в държавата, в която то е било неправомерно задържано, ако съдът постанови връщането му в държавата, в която обичайно е пребивавало непосредствено преди неправомерното задържане?“.

Производството пред Съда

- 34 С писмо от 4 ноември 2021 г., постъпило в Съда на 19 ноември 2021 г., запитващата юрисдикция уведомява Съда, че с определение от 6 октомври 2021 г. Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Върховен съд, колегия за извънреден контрол и публични въпроси, Полша), който е сезиран с извънредна ревизионна жалба (*skarga nadzwyczajna*), подадена от Rzecznik Praw Dziecka (Омбудсман по проблемите на децата, Полша) срещу споменатото в точка 24 от настоящото решение определение от 24 май 2019 г., е отменил частично това определение. Според запитващата юрисдикция от това следва, че решението от 24 май 2019 г., с което се разпорежда връщането на децата в Обединеното кралство, вече не произвежда действие.
- 35 На 23 ноември 2021 г. председателят на четвърти състав на Съда решава да уведоми съгласно член 23 от Статута на Съда на Европейския съюз страните в главното производство и заинтересованите лица за това писмо и ги кани да представят евентуалните си становища до 15 декември 2021 г.
- 36 Единствено Европейската комисия отговаря на тази покана, като посочва, че няма да представя допълнително становище към това, което вече е представила пред Съда по преюдициалния въпрос.
- 37 С ново писмо от 20 декември 2021 г., постъпило в Съда на 31 декември 2021 г., като взема предвид решение от 16 ноември 2021 г., Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim и др. (C-748/19—C-754/19, EU:C:2021:931), запитващата юрисдикция уведомява Съда, че един от членовете на съдебния състав, отправил настоящото преюдициално запитване, е командирован от полския министър на правосъдието да изпълнява съдийските си функции в запитващата юрисдикция за неопределено време. В това писмо запитващата юрисдикция припомня също, че в рамките на производството по извънредна ревизионна жалба, споменато в точка 34 от настоящото решение, е било отправено преюдициално запитване, което понастоящем е висящо пред Съда по дело C-720/21.
- 38 На 11 януари 2022 г. председателят на четвърти състав на Съда решава да уведоми съгласно член 23 от Статута на Съда на Европейския съюз запитващата юрисдикция, страните в главното производство и заинтересованите лица за това ново писмо и ги приканва да представят евентуалните си становища до 31 януари 2022 г.
- 39 L. J., J. J., полското правителство и Комисията отговарят на тази покана.

- 40 В становището си L. J и J. J., представявани по закон от А. Р., искат по същество, от една страна, Омбудсманът по проблемите на децата да бъде приканен да „изрази становище“ по настоящото дело и от друга страна, изтъкват, че ако производството по извънредната ревизионна жалба бъде счетено за опорочено, те не трябва да понесат евентуалните последици от това.
- 41 Полското правителство поддържа, че информацията, предоставена от запитващата юрисдикция в новото писмо, е без значение както за преценката на допустимостта на преюдициалното запитване, така и за разглеждането на преюдициалния въпрос.
- 42 Комисията посочва, че не е необходимо да представя становище, но подчертава, че запитващата юрисдикция не е уточнила по какъв начин следва да се вземат предвид командироването от министъра на правосъдието на съдия от състава, отправил настоящото преюдициално запитване, евентуалните последици от това командироване по-специално за независимостта на този съдебен състав или значението на решение от 16 ноември 2021 г., Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim и др. (С-748/19—С-754/19, EU:C:2021:931), за настоящото дело. Освен това Комисията изтъква, че запитващата юрисдикция не е предоставила информация, въз основа на която да може да се установи дали командироването на съответния съдия в тази юрисдикция нарушава неговата независимост.
- 43 На 4 февруари 2022 г. по предложение на съдията докладчик и след изслушване на генералния адвокат председателят на четвърти състав на Съда отхвърля искането на L. J и на J. J. да бъде поканен Омбудсманът по въпросите на децата да „изрази становище“ по настоящото дело, тъй като той не е страна по главното производство и уважаването на такова искане на напреднал етап от производството би могло да забави значително провеждането му и следователно да доведе до резултат, който противореча на изискването за добро правораздаване.

По допустимостта на преюдициалното запитване

- 44 На първо място, следва да се отбележи, че в писмото си от 20 декември 2021 г., споменато в точка 37 от настоящото решение, запитващата юрисдикция уведомява Съда, че член на съдебния състав, който е отправил настоящото преюдициално запитване, е бил командирован от полския министър на правосъдието да изпълнява съдийските си функции в запитващата юрисдикция за неопределено време. Както отбелязва Комисията, запитващата юрисдикция не уточнява по какъв начин според нея това обстоятелство може да се отрази на независимостта на тази юрисдикция. Като откроява това обстоятелство обаче, запитващата юрисдикция, изглежда, има съмнения относно това дали има качеството на „юрисдикция“ по смисъла на член 267 ДФЕС, което е условие за допустимостта на преюдициалното запитване.
- 45 В това отношение следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда, за да прецени дали съответният запитващ орган притежава качеството на „юрисдикция“ по смисъла на член 267 ДФЕС — въпрос, уреден единствено от правото на Съюза — и съответно за да прецени дали преюдициалното запитване е допустимо, Съдът взема предвид съвкупност от обстоятелства, а именно дали органът е законоустановен, дали е постоянно действащ, дали юрисдикцията му е задължителна, дали производството е

състезателно, дали той прилага правни норми и дали е независим (вж. в този смисъл решения от 9 юли 2020 г., *Land Hessen*, C-272/19, EU:C:2020:535, т. 43 и от 29 март 2022 г., *Getin Noble Bank*, C-132/20, EU:C:2022:235, т. 66).

- 46 Независимостта на съдилищата на държавите членки е от основно значение за правния ред на Съюза на различни основания. По-специално тази независимост е от основно значение за правилното функциониране на системата за съдебно сътрудничество, въплътена в предвидения в член 267 ДФЕС механизъм на преюдициалното запитване, доколкото този механизъм може да бъде задействан само от орган, на който е възложено да прилага правото на Съюза и който изпълнява именно този критерий за независимост (вж. по-специално решение от 9 юли 2020 г., *Land Hessen*, C-272/19, EU:C:2020:535, т. 45 и цитираната съдебна практика).
- 47 Изискваните от правото на Съюза гаранции за независимост и безпристрастност налагат наличието на правила — по-специално за състава на органа, за назначаването, срока на упражняване на функциите, както и основанията за самоотвод, отвод и освобождаване от длъжност на членовете му — които позволяват да се отстрани всяко оправдано съмнение у правните субекти относно неподатливостта на този орган на влиянието на външни фактори и относно неутралността му по отношение на противопоставящите се интереси (решения от 9 юли 2020 г., *Land Hessen*, C-272/19, EU:C:2020:535, т. 52 и от 16 ноември 2021 г., *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim* и др., C-748/19—C-754/19, EU:C:2021:931, т. 67 и 71).
- 48 В случая няма съмнение, че в това си качество *Sąd Okręgowy w Poznaniu* (Окръжен съд Познан) е част от полските общи съдилища.
- 49 Щом преюдициалното запитване е отправено от национална юрисдикция, трябва да се презумира, че тя отговаря на изискванията, припомнени в точка 45 от настоящото решение, независимо от конкретния ѝ състав (вж. в този смисъл решение от 29 март 2022 г., *Getin Noble Bank*, C-132/20, EU:C:2022:235, т. 69).
- 50 Тази презумпция обаче се прилага единствено за целите на преценката на допустимостта на преюдициалните запитвания, отправени на основание член 267 ДФЕС. Следователно от нея не може да се направи извод, че условията за назначаване на съдиите от запитващата юрисдикция автоматично позволяват да се спазят гаранциите за достъп до независим, безпристрастен и предварително създаден със закон съд по смисъла на член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС и на член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (вж. в този смисъл решение от 29 март 2022 г., *Getin Noble Bank*, C-132/20, EU:C:2022:235, т. 74).
- 51 Освен това тази презумпция може да бъде оборена, когато от влязло в сила съдебно решение на национална или международна юрисдикция може да се направи изводът, че съдията или съдиите, от които се състои запитващата юрисдикция, нямат качеството на независим, безпристрастен и предварително създаден със закон съд по смисъла на член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС във връзка с член 47, втора алинея от Хартата на основните права. Същото се отнася и за случаите, когато освен личното положение на съдията или съдиите, които формално отправят искане по член 267 ДФЕС, са налице и други фактори, които биха оказали влияние върху функционирането на запитващата юрисдикция, към която принадлежат тези съдии, и които по този начин биха допринесли за накърняването на независимостта и безпристрастността на тази юрисдикция.

- 52 В случая запитващата юрисдикция не е представила никакви конкретни и точни доказателства, които биха позволили да се обори, при условията, припомнени в предходната точка от настоящото решение, презумпцията, че настоящото преюдициално запитване е отправено от орган, който отговаря на изискванията, припомнени в точка 45 от настоящото решение.
- 53 На второ място, в писмото си от 4 ноември 2021 г., споменато в точка 34 от настоящото решение, запитващата юрисдикция уведомява Съда, че определението от 24 май 2019 г., с което А.Р. е задължена да предаде децата на W.J. най-късно на 26 юни 2019 г., е престанало да произвежда действие, тъй като извънредната ревизионна жалба, подадена от Омбудсмана по въпросите на децата срещу това определение, е била уважена от Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Върховен съд, колегия за извънреден контрол и публични въпроси).
- 54 Макар да е вярно, че поставеният от запитващата юрисдикция преюдициален въпрос се основава главно на последиците, които следва да се изведат за тълкуването на член 3 от Хагския протокол от направената в определението от 24 май 2019 г. констатация, че децата на W.J. и А.Р. са били неправомерно задържани от последната в Полша и че трябва да бъдат предадени на W.J., който пребивава в Обединеното кралство, от решението на Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Върховен съд, колегия за извънреден контрол и публични въпроси) не може да се направи извод, че този въпрос вече не е от значение за разглеждане на спора по главното производство.
- 55 Всъщност с оглед на предоставената от запитващата юрисдикция информация не е сигурно, че по силата на това решение на Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Върховен съд, колегия за извънреден контрол и публични въпроси) трябва да се приеме, че определението от 24 май 2019 г., с което се разпорежда децата да бъдат предадени на W.J., не е породило последици в полския правен ред, поради което презумпцията за релевантност, с която се ползва отправеното от запитващата юрисдикция запитване, не е оборена.
- 56 Следователно преюдициалното запитване е допустимо.

По преюдициалния въпрос

- 57 С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 3 от Хагския протокол трябва да се тълкува в смисъл, че за целите на определяне на приложимото право към вземане за издръжка на непълнолетно дете, отведено от единия от родителите му на територията на държава членка, обстоятелството, че съд на тази държава членка е разпоредил в рамките на отделно производство връщането на това дете в държавата, в която обичайно е пребивавало с родителите си непосредствено преди отвеждането му, е достатъчно, за да попречи това дете да придобие обичайно място на пребиваване на територията на тази държава членка.
- 58 Най-напред трябва да се припомни, че тъй като Хагският протокол е одобрен от Съвета на Европейския съюз с Решение 2009/941, Съдът е компетентен да тълкува разпоредбите му (вж. в този смисъл решение от 20 септември 2018 г., *Mölk*, C-214/17, EU:C:2018:744, т. 23 и цитираната съдебна практика). Освен това обстоятелството, че Обединеното кралство, на

чиято територия пребивава W.J., не е обвързано от посочения протокол, не е от значение за настоящото дело, тъй като съгласно член 2 от Хагския протокол той се прилага дори и ако приложимото право е правото на недоговаряща страна.

- 59 Съгласно член 3, параграф 1 от Хагския протокол приложимото право към задълженията за издръжка, освен ако в този протокол не е предвидено друго, е правото на държавата по обичайното място на пребиваване на кредитора. Съгласно параграф 2 от този член при промяна на обичайното място на пребиваване на кредитора от момента на настъпване на промяната се прилага правото на държавата по новото обичайно място на пребиваване на кредитора.
- 60 Запитващата юрисдикция иска да се установи дали за целите на определяне на приложимото право към вземането за издръжка може да се вземе предвид промяната на обичайното място на пребиваване, предвидена в член 3, параграф 2 от Хагския протокол, когато кредиторът по вземането за издръжка е задържан неправомерно на територията на държавата, в която се намира физически. По-конкретно тя иска да се установи по същество дали неправомерното задържане на посочения кредитор на територията на държава членка може да повлияе на стабилността на престоя му като критерий за определяне на неговото обичайно място на пребиваване.
- 61 Следователно, за да се отговори не поставения въпрос, трябва да се разтълкува понятието „обичайно място на пребиваване“ на кредитора по вземане за издръжка по смисъла на член 3 от Хагския протокол, както и да се провери дали неправомерното задържане на този кредитор на територията на държава членка не представлява пречка за преместването на обичайното му място на пребиваване на територията на тази държава.
- 62 На първо място, що се отнася до понятието „обичайно място на пребиваване“ на кредитора по вземане за издръжка, следва да се отбележи, че Хагският протокол не дава определение на това понятие и не препраща изрично към правото на договарящите се страни за определянето на неговия смисъл и обхват. При тези обстоятелства както от изискването за еднакво прилагане на правото на Съюза, така и от принципа за равенство следва, че смисълът и обхватът на това понятие по принцип трябва да получат самостоятелно и еднакво тълкуване, като се отчитат контекстът на разпоредбите и целите на разглежданата правна уредба (вж. по аналогия решения от 13 октомври 2016 г., *Mikołajczyk*, C-294/15, EU:C:2016:772, т. 44 и от 25 ноември 2021 г., *IB* (Обичайно местопребиваване на съпруг — Развод), C-289/20, EU:C:2021:955, т. 39).
- 63 В това отношение най-напред трябва да се констатира, че употребата на прилагателното „обичайно“ позволява да се заключи, че пребиваването трябва да е достатъчно стабилно, което изключва временното или случайното присъствие. Тази констатация се потвърждава от съображението в точка 42 от обяснителния доклад относно Хагския протокол, изготвен от г-н *Andrea Bonomi* (текст, приет от двадесет и първата сесия на Хагската конференция по международно частно право), че критерият за „обичайното“ място на пребиваване предполага известна стабилност, което означава, че „[с]амо временно пребиваване не е достатъчно за определянето на приложимото право към задължението за издръжка“.
- 64 По-нататък следва да се подчертае, че член 3 от Хагския протокол отразява системата от норми за привързване, на която се основава този протокол, която цели да осигури предвидимостта на приложимото право, като се гарантира, че определеното право не е лишено от достатъчна връзка със съответното семейно положение, предвид това че по

принцип правото на обичайното място на пребиваване на кредитора по вземане за издръжка е най-тясно свързано с неговото положение и е най-подходящо за уреждане на конкретните проблеми, с които този кредитор може да се сблъска (вж. в този смисъл решения от 7 юни 2018 г., КР, С-83/17, ЕУ:С:2018:408, т. 41—43 и от 20 септември 2018 г., M \ddot{o} lk, С-214/17, ЕУ:С:2018:744, т. 28).

- 65 Трябва да се отбележи, както се посочва в точка 37 от доклада, споменат в точка 63 от настоящото решение, че основното предимство на тази привръзка е, че тя позволява да се установи наличието и да се определи размерът на задължението за издръжка, като се вземат предвид „правните и фактически условия на социалната среда на страната, в която кредиторът живее и упражнява основната част от дейността си“. Всъщност, тъй като, както се подчертава в същата точка от доклада, кредиторът по вземане за издръжка ще използва издръжката си именно за да живее, следва „да се разгледа конкретният проблем, който възниква във връзка с едно конкретно общество — това, в което живее и ще живее кредиторът по вземането за издръжка“.
- 66 Ето защо е обосновано да се приеме, че с оглед на тази цел обичайното място на пребиваване на кредитора по вземане за издръжка е мястото, което на практика е център на живота му, като се имат предвид неговата семейна и социална среда. Това важи в още по-голяма степен, когато кредиторът е малко дете, като се има предвид необходимостта съгласно член 24, параграф 2 от Хартата на основните права надлежно да се отчете висшият интерес на детето, който изисква по-специално да се гарантира, както по същество подчертава полското правителство, че то разполага с достатъчно средства предвид семейната и социалната среда, в която трябва да живее.
- 67 Тъй като, както следва от предходната точка от настоящото решение, задачата да се установи в конкретен случай дали кредиторът по вземане за издръжка обичайно пребивава в една или друга държава, представлява фактическа преценка, сезираната национална юрисдикция следва да определи мястото на обичайно пребиваване на съответното лице въз основа на всички фактически обстоятелства по конкретния случай (вж. по аналогия по-специално решения от 2 април 2009 г., А, С-523/07, ЕУ:С:2009:225, т. 42 и от 28 юни 2018 г., HR, С-512/17, ЕУ:С:2018:513, т. 40).
- 68 На второ място, следва да се отбележи, че в член 3, параграф 2 от Хагският протокол, в който е установена привръзката с правото на държавата по новото обичайно място на пребиваване на кредитора по вземане за издръжка, считано от момента, в който е настъпила промяната на обичайното място на пребиваване, не е предвидена никаква възможност за нюансиране на този режим дори когато със съдебно решение е разпоредено предаването на непълнолетния кредитор по вземането за издръжка на единия от родителите му, който пребивава в друга държава.
- 69 Освен това правилото, което се съдържа в тази разпоредба дава възможност да се запази връзката на кредитора по вземане за издръжка с мястото, където той действително живее (вж. в този смисъл решение от 7 юни 2018 г., КР, С-83/17, ЕУ:С:2018:408, т. 43), и следователно, когато този кредитор е непълнолетно дете, да се отчете в пълна степен висшият интерес на това дете, като позволява на сезирания съд да определи средствата, от които то се нуждае, като вземе предвид във възможно най-голяма степен семейната и социалната среда, в която то обичайно се развива.

- 70 От това следва, че би било в противоречие с целта на член 3, параграф 2 от Хагския протокол, както и с отчитането на висшия интерес на детето, да се приеме, че наличието на съдебно решение на държава членка, с което се установява неправомерността на отвеждането или задържането на непълнолетно дете и се разпорежда то да бъде предадено на единия от родителите му, който пребивава в друга държава членка, по принцип не позволява да се счете, че обичайното място на пребиваване на детето е на територията на тази държава членка за целите на определяне на приложимото право към вземането му за издръжка.
- 71 В това отношение при липсата на изрична уредба няма никакво основание член 3 от Хагския протокол да се тълкува в светлината или в духа на разпоредбите на член 10 от Регламент № 2201/2003, които неутрализират прехвърлянето по принцип на съдебната компетентност в областта на родителската отговорност към държавата членка по новото обичайно място на пребиваване на детето след неправомерното му отвеждане или задържане, за да остане тази компетентност в държавата членка, в която е било обичайното място на пребиваване на детето преди това отвеждане или задържане.
- 72 Освен това Съдът е постановил, че специалната компетентност, предвидена в член 10 от Регламент № 2201/2003, е правило, което трябва да се тълкува стриктно, и следователно не допуска тълкуване, което излиза извън изрично предвидените в този регламент хипотези (вж. в този смисъл решение от 24 март 2021 г., MСР, С-603/20 PPU, EU:C:2021:231, т. 45 и 47 и цитираната съдебна практика).
- 73 От това следва, че за целите на определяне на приложимото право в съответствие с член 3 от Хагския протокол, сезираният национален съд може само в контекста на преценката на всички обстоятелства по случая — за да се определи дали действително е налице промяна на обичайното място на пребиваване на детето, кредитор по вземане за издръжка — и като не пропуска да отчете висшия интерес на детето, да вземе предвид евентуалното неправомерно извеждане или задържане на детето, както и всички други фактори, които могат да докажат или да опровергаят, че присъствието на детето в държавата, в която то е било изведено, е достатъчно стабилно предвид неговата семейна и социална среда.
- 74 В това отношение, когато съд на държава членка е сезиран, както в случая по главното производство, с иск за издръжка за период след отвеждането на кредитора по вземането за издръжка в тази държава членка, следва да се приеме, че по принцип моментът, от гледна точка на който този съд трябва конкретно да прецени кое е обичайното място на пребиваване на този кредитор, за да определи приложимото право към съответните задължения за издръжка, е моментът, в който трябва да се произнесе по иска за издръжка, както впрочем твърди Комисията в писменото си становище. Всъщност това тълкуване позволява да се запази, в съответствие с целта на член 3, параграф 2 от Хагския протокол, връзката между кредитора по вземане за издръжка и мястото, където вземането за издръжка, на което той има право, трябва да му позволи да се издържа.
- 75 В случая следва да се отбележи, първо, че решението на Sąd Rejonowy w pile (Районен съд Пила) да присъди в съответствие с полския закон вземането за издръжка на децата, е постановено на 11 април 2019 г., тоест в момент, в който, от една страна, децата пребивават в Полша с майка си в нейното семейство от малко повече от 17 месеца и от друга страна, компетентният Sąd Rejonowy (Районен съд), сезиран от W. J. с искане за връщане на децата, е отхвърлил това искане.

- 76 Ето защо Sąd Rejonowy w pile (Районен съд Пила) не може да бъде упрекат, че като е постановил решението си от 11 април 2019 г., не е взел предвид определението от 24 май 2019 г., споменато в точка 24 от настоящото решение, с което се разпорежда връщането на децата в Обединеното кралство.
- 77 Второ, тъй като след преценката на Sąd Rejonowy w Pile (Районен съд Пила), запитващата юрисдикция е компетентна да извърши изцяло нова преценка на фактите, за да определи приложимото право към предявеното вземане за издръжка, тя трябва да провери дали с оглед на всички съществуващи обстоятелства, които характеризират положението на децата, както и с оглед на тяхната семейна и социална среда, последните пребивават стабилно в държавата членка, където са били отведени.
- 78 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 3 от Хагския протокол трябва да се тълкува в смисъл, че за целите на определяне на приложимото право към вземането за издръжка на непълнолетно дете, отведено от единия от родителите му на територията на държава членка, обстоятелството, че съд на тази държава членка е разпоредил в рамките на отделно производство връщането на това дете в държавата, в която то обичайно е пребивавало с родителите си непосредствено преди отвеждането, не е достатъчно, за да попречи това дете да придобие обичайно място на пребиваване на територията на тази държава членка.

По съдебните разноски

- 79 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Член 3 от Хагския протокол от 23 ноември 2007 година за приложимото право към задълженията за издръжка, одобрен от името на Европейската общност с Решение 2009/941/ЕО на Съвета от 30 ноември 2009 г., трябва да се тълкува в смисъл, че за целите на определяне на приложимото право към вземането за издръжка на непълнолетно дете, отведено от единия от родителите му на територията на държава членка, обстоятелството, че съд на тази държава членка е разпоредил в рамките на отделно производство връщането на това дете в държавата, в която то обичайно е пребивавало с родителите си непосредствено преди отвеждането, не е достатъчно, за да попречи това дете да придобие обичайно място на пребиваване на територията на тази държава членка.

Подписи